

דבר האירה

כל אחד והמטרה שלו

הקב"ה העניק לכל אחד מכם תפקיד אחר בעולמו, וכישרונות אחרים. אחי קיבל תפקיד להיות עשיר מופלג, אולי כדי שיוכל לחלק צדקה ברווח, או לתמוך במוסדות תורה. לך ניתן תפקיד אחר, אולי להיות דוגמא לעבודת ה' בתוך מצבים של דוחק, או לפתח סבלנות וענווה שאחיק לא זקוק להן."

חכמת בצלאל וההתנצלות של משה

דברי החפץ חיים לאותו אח מקנא, משקפים רעיון עמוק שמצאנו כבר בתורה.

רבינו הש"ך על התורה מסביר שמשה רבנו הוצרך להסיר את הקנאה של חכמי לב מול חכמתו של בצלאל, וזה לשונו (שמות לה, י):

"כדי שלא להטיל קנאה וכדי שלא יאמרו לפי שהוא בן חור בן מרים אחותו... לפי שהיה בן שלוש עשרה שנה ואין ממנו פרנס על הציבור אלא אם כן נתמלאה זקנו, לזה עשה משה התנצלות ואמר 'כל חכם לב בכם', ולא אמר מכם, לומר כולכם חכמים כולכם ראויים לעשות המלאכות, אף על פי שלא ראייתם עשיית שום מלאכה שהייתם טרודים בחומר ובלבנים עם כל זה יש בכם חכמה לעשות כל מלאכה מאחר שקיבלתם התורה שהיא ראש לכל חכמות, וכן אמר במשנה תורה (דברים ד, ו) 'דק עם חכם ועבון' וגו' ממשיך הש"ך:

"ואחר כך אמר 'ראו קרא ה' בשם בצלאל', לא מגריעות בכם חס ושלוש, אלא לזה נברא, זהו קרא בשם. כמו שאמר (ישעיה מא, ז) 'קורא הדורות מראש' מיום שנברא העולם."

בדיק כפי שהגיש החפץ חיים במעשה שהבאנו, משה רבינו הראה לחכמי הלב שאין להם סיבה לקנא בבצלאל - לא מדובר בפגם או חיסרון אצלם, אלא בכך שבצלאל נברא מראש עם תפקיד מיוחד וניתנו לו הכישורים המתאימים לכך.

כך עלינו להחזיר בליבות החניכים שכל אחד נברא עם דברים מיוחדים ועליו להכיר בהם ולהנות מהם ללא קנאה ותחרות.

שבת שלום ומבורך
הרב אלחנן רייזמן

הנפש והחיות

במצב מרומם של חן וחסד בשלום ואהבה רבה, ללא מדון ומחלוקת כלל, כך לימדנו השל"ה הק' **"כי יום השבת צריך להיות כולו בחן ובחסד ובשלום ובאהבה רבה, כי בו שובתים אפילו רשעים שבגיהנום. ועל כן עבירה כפולה היא מי שמראה כעס בשבת, וכבר נתנו סימונים 'לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת' (שמות לה, ג), והוא אש המחלוקת."**

"ראו קרא ה' בשם בצלאל..."

כוחו של השם

שמו של האדם מיועד בעיקר לזיהוי, שעל ידי השם ניתן יהיה להכיר ולזהות מיהו, כך נראה על פניו. והנה חלק מן האנשים אכן מזדהים עם שמם ומרגישים קשר לשם שקבעו להם, ואילו ישנם אחרים שלא יאהבו את שמם, ואף לא יבינו כלל למה בחרו לתת להם שם כזה. ברם, עדיין ניתן להתבונן, האם ישנו איזה משמעות לשם, וכמו כן יש לחקור עד כמה משפיע השם על הליכות חייו של האדם.

ה'מאור עיניים' מציב לנו יסוד, כי שמו של האדם הניתן לו, אינו באקראי, כי אם כך נקבע מן השמים, והוא זה השם שעל ידי יוכל לעבוד את השי"ת באופן הראוי והנכון ביותר וכלשון קודשו:

"ראו קרא ה' בשם בצלאל..."

השם שקוראים את האדם, האותיות הם חיות, וכן קוראים אותו בשמים, ועם חיות וקדושות האותיות שבשמו הוא יכול לעבוד את השם כל ימיו אחר שיבחר בטוב כי הבחירה חפשי ... הצדיקים עובדים את השם על ידי אותיות הקדושות שבשמים, אבל הרשעים שאינם עובדים את השם ונעשים האותיות שבשמים שממות, כי לא החי את האותיות על ידי איזה מעשה טוב ... והוא שאמר משה רבינו ע"ה ראו קרא ה' בשם בצלאל וגו', כי משה אמר לעשות כלים ואחר כך משכן, ובצלאל אמר הכלים שאעשה להיכן אכניסם ואמר לו בצל אל היית, וזה גרמה לו שמו, והוא ראו קרא ה' בשם בצלאל בצל אל היית"

'לא תבערו אש בכל מושבותיכם' דרכי הנהגה במידת הכעס

מידת הכעס היא אחת מן המידות הגרועות ביותר, והיא גם משפיע לרעה על גופו ונפשו של האדם, כך גילה לנו הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זי"ע בספה"ק 'אגרא דכלה' על הפסוק (שמות לה, ג) **"לא תבערו אש בכל מושבותיכם"**:

"אזהרה לאדם על הכעס, כמבואר במקובלים שעל ידי הכעס מרתחי גופו באש היסודי שבנפשו וגופו."

והנה לפעמים מתיר האדם לעצמו לכעוס, ואף מדמה זאת למצוה, כגון כאשר כועס על אדם שעושה מעשים שאינם מהוגנים ורוצה לייסרו, ואף כי אכן לפעמים ישנה מצוה בזה, אך גם אז ישנם כמה תנאים כיצד יוכל לכעוס. א. צריך שיהיה ביישוב הדעת. ב. שלא יבוא הכעס מן הלב אלא רק מן השפה ולחוצו, וכך ממשיך שם הרה"ק מדינוב:

"והנה קיימא לן שמותר לכעוס על עוברי רצונו יתברך, ובאם ידע ורואה שעושים דברים שאינם מהוגנים, אזי מצוה לכעוס ולזה נבראת המידה הלזו, רק כתבו חכמי המוסר שזה צריך להיות ביישוב הדעת, שיתיישב בדעתו מקודם שלא יבוא הכעס בליבו ויבוא לכלל טעות ח"ו, ... רק יראה להם בפיו ובאבריו כאילו כועס ומתקצף, אבל לא יהיה הכעס בלבו."

אך גם בסוג כעס כזה שהתירו בימות החול, אך ביום שבת קודש יש להיזהר על כך ביותר, שלא להראות מידת הכעס כלל, רק ביום זה יהיה שרוי בשמחה ויראה חדות לבבו ושמחתו לכולם. וכפי שממשיך וז"ל:

"וג'ל' שגם זה הוא דוקא בימי החול, אבל ביום השבת מבואר בזוהר (ח"ב קלה, ב) שצריך להראות לכל חדות לבבו ושמחתו בה' הנותן מתנה כזו לישראל ... והוא שרמזה התורה לא תבערו אש הכעס, אפילו בכל מושבותיכם עם כל היישוב הדעת שבעולם ולצורך מצוה שמותר בימי החול ולמצוה יחשב, שאני שבת קודש דצריך לאיתנרא בחדוה."

ביום השבת קודש צריכים להיות

הכשרונות הייחודיים לכל אדם

כל נשמה שיורדת לעולם הזה מצוידת באוצרות ייחודיים, בסגולות ובמתנות שמיועדות למטרה מיוחדת. חז"ל כבר לימדונו כי אין אדם שאין לו שעה, ואין דבר שאין לו מקום.

הקב"ה חנן את כל אדם בכישרונות מבורכים, וכאשר ינצל אותם כראוי, יוכל להעפיל ולהגיע מעלה מעלה. אב שמזהה כישרונות מיוחדים בבנו, מתלבט בעצמו, כיצד יוכל להפיק את המירב מהכישרונות, שבנו יגיע אל התכלית. ובכן, מהו הדרך הנכונה וכיצד ניתן לפתח את הכישרונות באופן המתאים והראוי?

כל אחד וכישרונו

הנה בפרשיות אלו עוסקים בנדבת המשכן ובמלאכת המשכן. המשכן וכליו, היתה יצירה משותפת של כל עם ישראל, כאשר כל אחד תרם את חלקו ואת כישרויו לצורך המלאכה. נדיב לב תרמו זהב כסף ונחושת ושאר הדברים, חכמי לב הקדישו את ידיעתם כיצד לבצע את המלאכה בפועל, וכל אחד באשר הוא נטל חלק בעבודה זו והראה את כישרויו, כדי לבנות את המשכן בתכלית השלימות כליל היופי.

בעבודה זו, היו כלולים גם אנשים פשוטים בעלי כישרונות חלשים, וגם חכמי לב שהתברכו בכישרונות מיוחדים, כל אחד תרם את חלקו.

פלא הכישרון

כל זה היה לאחר צאת בני ישראל מארץ מצרים, ששם במצרים השתעבדו בפרך בחומר ובלבנים, ועסקו בעבודות גסות ומגושמות, בלבנים ובטיט. ידיים העוסקות בעבודה גסה מסוג כזה, אינן מסוגלות לעבוד באומנות מעשה חושב, שלזה נדרש ידיים עדינות, ואין אכן הצליחו ישראל לעשות את המהפך הזה, מעבודת כפיים קשה למלאכת אומנות עדינה ויקרה.

רבינו הרמב"ן (שמות לא, ב) כבר עמד על כך ומבאר בלשונו:

'ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור' - אמר השם למשה ראה קראתי בשם, ומשה אמר לישראל (לה, ל) 'ראו קרא ה' בשם', והטעם, כי ישראל במצרים פרוכים בעבודת חומר ולבנים, לא למדו מלאכת כסף וזהב וחרושת אבנים טובות ולא ראו אותם כלל, והנה הוא פלא שימצא בהם אדם חכם גדול בכסף וזהב ובחרושת אבן ועץ וחושב ורוקם ואורג, כי אף בלומדים לפני חכמים לא ימצא בקי בכל האומנות כולם, והיוצאים ורגילים בהם בבא ידיהם תמיד בטיט ורפש לא יוכלו לעשות בהן אומנות דקה ויפה, ... ולכן אמר השם למשה שיראה הפלא הזה, וידע כי הוא מילא אותו רוח אלקים לדעת כל אלה בעבור שיעשה המשכן'.

עצם הדבר שימצא בהם אחד, עם ידי זהב שיוכל לעשות מלאכת מחשבת, מעשה נס היה, והראה הקב"ה למשה רבינו פלא זה שמילא אותו ברוח

אלוקים בחכמה. ולא רק בצלאל בלבד היה מעשה נס, אלא כל חכמי לב, ושאר כל ישראל שהתנדבו למלאכת המשכן, היה זה מעשה נס שהקב"ה אילפם בינה לדעת לעשות בחרושת אבן ובחרושת עץ.

הקריאה לגילוי הכישרון

באותה שעה שפנה משה רבינו אל עם ישראל בדבר מלאכת מעשה המשכן, יצא אליהם בקריאה קדושה, שכל מי שחננו הקב"ה בכישרונות ונשרש בטבעו היכולת להתעסק במעשה אומנות, יתאזר בעוז לבניית המשכן. שכן כאמור, כל נברא יש בו כשרונות וכישרונות, שצריך למצוא אותם ולהוציאם מן הכוח אל הפועל.

קריאה זו פעלה את פועלתה, וכל אחד מישראל התעורר לבדוק מה מסוגל ויכול הוא לעשות ולתרום חלקו למשכן, וזה גרם אשר כל איש ואשה נשאו ליבם לעשות במלאכה, ובכך הוציאו את יכולתם מן הכוח אל הפועל.

וכך כותב הרמב"ן בפרשתנו (לה, כא):

"כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמד, או מי שאימן בהן דיו כלל, אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן, ויגבה לבו בדרכי ה' לבוא לפני משה לאמר לו אני אעשה כל אשר אדוני דובר ... שבאו לפני משה כל אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה, וכל אשר נדבה רוחו אותו הבניא התרומה, והנה משה אמר לכולם כי קרא ה' בשם בצלאל ואהליאב ואחרי כן קרא להם משה ואל כל חכם לב שיבואו לפניו ונתן להם הנדבה".

כלל ישראל נענו לקריאתו של משה, והמתנדבים בעם באו כשבדאשם בצלאל שהיה אז כבן שלוש עשרה בלבד, וכולם ביחד בנו את היצירה הנפלאה באומנות יתירה, וכלשון הרמב"ן שם בהמשך (לה, כב):

כל אשר צוה ה' - הענין כי על פיו נעשה הכל, כי הוא המורה לכל החכמים, ולפניו היו עושים כולם ומראים אליו כל מלאכתם אבל גם כל חכמי לב עשו במלאכה."

זיהוי הכישרון המיוחד

מסופר על הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל, ראש ישיבת תורה ודעת, שפעם אחת הגיע לשיבה תלמיד חדש. התלמיד לא הצטיין במיוחד בלימודיו, ונראה היה שהוא מתקשה להשתלב במסגרת. המשגיח והרמ"ם חשבו שאולי אין התלמיד מתאים לשיבה. אולם רבי יעקב ביקש לשוחח עם התלמיד ביחידות. במהלך השיחה, שאל אותו: "האם יש דבר כלשהו שאתה אוהב לעשות במיוחד?"

התלמיד השיב בהיסוס: "אני... אני אוהב לצייר". רבי יעקב ביקש מהתלמיד להביא לו מספר מצוריו. כשהביא אותם, נדהם הרב לגלות כישרון אמנותי

נדיר. הוא פנה מיד למנהל הישיבה ואמר: "לא נוכל לוותר על תלמיד זה. הקב"ה העניק לו מתנה מיוחדת."

רבי יעקב מצא דרך לשלב את כישרונו של התלמיד בישיבה - הוא הטיל עליו לצייר מחזות מפרשת השבוע שנתלו בפרוודורי הישיבה. הציורים המרהיבים משכו את לב התלמידים, ודבר פלא קרה - ככל שגברה תחושת הערך העצמי של אותו תלמיד, כך השתפרו גם הישגיו בלימודי הקודש.

שנים לאחר מכן, היה אותו תלמיד לאמן מפורסם שציוריו בנושאי יהדות התפרסמו בכל העולם היהודי, וקירבו לבבות רבים לאביהם שבשמים.

פעם אמר רבי יעקב: "כשאני רואה את הציורים הקדושים הללו, אני נזכר בבצלאל בן אורי, שהקב"ה מילא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה". לפעמים הכישרון האמיתי נסתר מן העין, ותפקידנו כמחנכים הוא לגלות אותו ולטפחו."

פרשה זו ללמדנו בא, שישנם תלמידים שצריכים לתת להם את האפשרות, שבו יבדוק את כישרונותיו ואת מה שהוא מסוגל ויכול לתת ואת המקום שבו יוכל לבטא ולגלות את כישרויו ויכולותיו. ואנו מצינו חוב מוטל עלינו לתת אימון ולהביע אישור ושיבועות רצון מיכולותיו, עם פידבק חיובי תמיד, ובכך אכן נאפשר לגלות את הכישרונות שיפעלו לטובה.

ולכן כבר מגיל צעיר בשעה שהאב או המאמץ וטצדקי, לרומם את הכישרון ולנתבו לכיוון החיובי, בכדי שאכן יוכל להוציאו מן הכוח אל הפועל, ולהפיק את מירב התועלת והתכלית הנרצית מכישרונותיו המבורכים.

סיכום - הכלים להצלחה

כמחנכים והורים, יש בידינו כלים למימוש הכישרונות הטמונים בילדינו:

- זיהוי הכישרון** - להתבונן בילדינו בעין טובה ולגלות את נקודות החוזק הייחודיות שלהם.
- אמונה ביכולת** - לזכור את דברי הרמב"ן שהכישרון טבוע באדם מטבעו, וצריך רק להוציאו מן הכוח אל הפועל.
- מתן הזדמנות** - לאפשר לילד להתנסות ולפתח את כישרונו, בדיוק כפי שמשה רבינו נתן הזדמנות לכל אחד מישראל.
- משוב חיובי** - לעודד ולחזק את הילד בדרכו, גם אם התוצאות בתחילה אינן מושלמות.
- כיוון לקדושה** - לנתב את הכישרון לאפיקים חיוביים של עבודת ה' וקידוש שמו יתברך. כאשר נפעל בדרך זו, נזכה לראות את ילדינו צומחים ומתפתחים, מגלים את הכוחות המיוחדים שהקב"ה הטמין בהם, ומשתמשים בהם לבניית "משכן" רוחני בעולמנו.